

تاب آوری و پایداری روستایی

(با نگاهی انتقادی بر طرح‌های هادی روستایی)

www.ketab.ir

انتشارات طحان گستر

ناشر تخصصی معماری و شهرسازی

سرشناسه : قانع، سمیرا ۱۳۵۶-
 عنوان و نام پدیدآور : تاب‌آوری و پایداری روستایی: (با نگاهی انتقادی بر طرح‌های هادی روستایی)/تألیف سمیرا قانع، محمدرضا خطیبی؛ به همراه دیپاچه‌ای از منوچهر طیبیان.
 مشخصات نشر : تهران: طحان گستر، ۱۴۰۱.
 مشخصات ظاهری : ۱۱۶ص: جدول، نمودار.
 شابک : 978-622-7834-28-4
 وضعیت فهرست نویسی : فیفا
 یادداشت پادداشت : کتابنامه: ص. [۱۰۱]-۱۱۱.
 موضوع : عمران روستایی
 Rural development
 روستاها -- جنبه‌های زیست محیطی
 Environmental aspects -- Villages
 روستاها در توسعه -- ایران

*Villages in development -- Iran

شناسه افزوده : خطیبی، محمدرضا، ۱۳۶۱-
 شناسه افزوده : طیبیان، منوچهر، ۱۳۱۶ -، مقدمه‌نویس
 رده بندی کنگره : HN۴۹
 رده بندی دیویی : ۳۰۷/۱۴۱۲
 شماره کتابشناسی : ۸۸۱۱۶۹۰

تاب‌آوری و پایداری روستایی
 (با نگاهی انتقادی بر طرح‌های هادی روستایی)
 تألیف: دکتر سمیرا قانع - دکتر سید محمدرضا خطیبی

ناشر: طحان گستر

چاپ: سام

صحافی: سام

نوبت چاپ: اول ۱۴۰۱

شمارگان: ۲۰۰ نسخه

مدیر تولید: ابوالفضل چلاغلو

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۸۳۴-۲۸-۴

قیمت: ۷۵۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۹
دیاچه.....	۱۱
فصل اول : توسعه پایدار در بافت روستایی	
۱-۱- پایداری.....	۱۴
۲-۱- مفهوم ناپایداری.....	۱۵
۳-۱- سیر تکوینی مفاهیم توسعه پایدار.....	۱۶
۴-۱- بنیان فلسفی توسعه پایدار.....	۱۸
۵-۱- مفهوم توسعه پایدار.....	۲۰
۶-۱- الزامات توسعه پایدار.....	۲۴
۷-۱- موارد مهم جهانی توسعه پایدار.....	۲۵
۸-۱- شاخص‌های توسعه پایدار.....	۲۷
۹-۱- عواملان توسعه پایدار.....	۲۸
۱۰-۱- سیر تحول دیدگاه‌های توسعه و شاخص‌های توسعه پایدار.....	۳۲
۱۱-۱- توسعه پایدار به‌عنوان یک سیستم.....	۳۶
۱۲-۱- توسعه روستایی.....	۳۷
۱۳-۱- بافت روستایی.....	۳۹
۱۴-۱- پایداری بافت روستایی.....	۴۱
۱۵-۱- توسعه پایدار روستایی و اهداف آن.....	۴۳
۱۶-۱- مؤلفه‌های توسعه پایدار روستایی.....	۴۵
۱۷-۱- چالش‌ها و راهکارهای توسعه پایدار روستایی.....	۴۶
۱۸-۱- توسعه کالبدی.....	۵۴

فهرست مطالب

۵۵	۱-۱۸-۱- ابعاد توسعه کالبدی
----	----------------------------------

فصل دوم : تاب‌آوری در بافت روستایی

۵۸	۱-۲- تاب‌آوری
۶۰	۲-۲- تاب‌آوری کالبدی و شاخص آن
۶۱	۳-۲- رویکردهای مفهومی تاب‌آوری
۶۳	۴-۲- چارچوب‌های مفهومی سنجش تاب‌آوری

فصل سوم : تجربیات ایران و جهان

۶۸	۱-۳- بررسی پژوهش‌های انجام شده در ایران
۶۸	۱-۱-۳- میزان تاب‌آوری کالبدی روستایی ازدیدگاه دهیاران شهرستان مریوان
۶۹	۲-۱-۳- نقش مدیریت محلی در ارتقاء تاب‌آوری کالبدی روستاهای شهرستان تنکابن
۷۰	۳-۱-۳- توسعه پایدار بافت روستا در شهرستان ماسال
۷۱	۴-۱-۳- عملکرد طرح‌های هادی در توسعه کالبدی روستاهای شهرستان ایوانغرب
۷۲	۲-۳- بررسی پژوهش‌های انجام شده در سایر کشورهای جهان
۷۲	۱-۲-۳- پایداری و تاب‌آوری بافت روستای گیتورن هلند
۷۴	۲-۲-۳- پایداری و تاب‌آوری بافت روستای گورم ترکیه

فصل چهارم: نگاهی اجمالی به طرح‌های توسعه روستایی

۷۶	۱-۴- طرح توسعه روستایی (طرح هادی روستایی)
۷۸	۲-۴- موانع اجرای طرح‌های هادی روستایی
۷۹	۳-۴- پیامدهای مکانی فضایی طرح هادی بر سکونتگاه‌های روستایی
۷۹	۱-۳-۴- اثرات محیط طبیعی - اکولوژیک
۸۰	۲-۳-۴- اثرات اجتماعی - فرهنگی

پیشگفتار

روستاها یا همان مجتمع‌هایی از افراد هم‌فرهنگ، هم‌مذهب و هم‌سو با بافت کالبدی متشکل از یک یا چند واحد همسایگی در گذشته‌های دور، هماهنگ با اقلیم و جغرافیای منطقه جهت سرپناه و نیازهای اولیه‌ی شهری در جهت یکجانشینی، سکونت‌گاه‌های ارگانیکی هستند که از بدو شکل گرفتن تاکنون، هم‌سو با تغییر نیازهای شهری و اقتصادی دستخوش تغییرات کم یا زیاد شده‌اند.

توسعه‌ی پایدار به عنوان یک فرآیند، لازمه‌ی بهبود و پیشرفت است. فرآیندی که اساس بهبود وضعیت و از بین بردن تنش‌های اجتماعی- فرهنگی جوامع پیشرفته است و باید موتور محرکه‌ی پیشرفت متعادل، متناسب و هماهنگ اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی تمامی جوامع و به ویژه کشورهای در حال رشد باشد، به تعبیر روشن‌تر توسعه پایدار درصدد فراهم آوردن راهبردها و سازوکارهایی است که بتواند به اهداف مهمی نظیر تلفیق حفاظت زیست‌محیطی و توسعه، تأمین نیازهای اولیه‌ی زیستی، دستیابی به عدالت اجتماعی، از بین رفتن فقر و محرومیت عمومی، خودمختاری و تنوع فرهنگی و حفظ یگانگی اکولوژیکی (مبتنی بر بوم‌شناسی) دست یابد. پایداری به مفهوم برآوردن نیازهای فعلی بدون از بین بردن قابلیت‌های نسل‌های آینده در تأمین نیازهای خود است.

در این راستا شاید بتوان گفت بهترین نمونه‌های موجود در جهت پایداری و هماهنگی با شاخص‌های پایداری همان سکونتگاه‌های ارگانیک روستاها هستند. روستانشینی شکل ویژه‌ای از استقرار و معیشت انسان و جلوه‌ی بارزی از حیات اقتصادی و اجتماعی است که با نظامی کم و بیش پایدار در طی قرون متمادی دوام یافته است.

نقش و جایگاه روستا در فرآیندهای توسعه‌ای اقتصادی و سیاسی در مقیاس محلی، منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی و پیامدهای توسعه نیافتگی مناطق روستایی چون

فقر، نابرابری فزاینده، رشد سریع جمعیت، بیکاری و غیره موجب توجه جدی به توسعه‌ی روستایی و تقدم آن بر توسعه‌ی شهری گردیده است.

در سال‌های اخیر، توجه به برنامه‌ریزی کالبدی سکونتگاه‌های روستایی به منظور یافتن مطلوب‌ترین وضعیت سازگاری بین فضا و جامعه در دستور کار سازمان‌ها و نهادهای توسعه روستایی قرار گرفته است.

بر این اساس تمامی فعالیت‌های منسجم و منظمی که به منظور ساماندهی و بهسازی محیط کالبدی سکونتگاه‌های روستایی انجام گرفته مورد توجه برنامه‌ریزان واقع شده است، آن‌ها می‌کوشند تا بستر مناسبی برای توسعه کالبدی سکونتگاه‌های روستایی فراهم آورند تا رویکردی مناسب برای توسعه‌ی مناطق روستایی، شناسایی فرصت‌ها، چالش‌ها، نقاط قوت و ضعف و امکانات توسعه‌ی همه جانبه و پایدار کالبدی در عرصه‌های روستایی و نیز رویکردها و سیاست‌های توسعه‌ی روستایی با تأکید بر توسعه‌ی کالبدی در برنامه‌های خود قرار دهند.

پایداری کالبدی روستایی می‌تواند مرجع و زمینه ساز پایداری در دیگر زمینه‌ها باشد حال ممکن است این تأثیر را در درون روستا شاهد بود و یا اینکه تأثیر آن را بر شهر و مناطق اطراف آن بررسی کرد.

در این کتاب به بررسی مفاهیم پایداری و تاب‌آوری در بافت‌های روستایی و همچنین به بررسی تأثیر اجرای طرح‌های هادی روستایی بر میزان تاب‌آوری و پایداری روستاها پرداخته شده است.